

Наталія ЮЗЮК

МАЕСТРО БОГДАН БАЗИЛИКУТ

Творчий портрет

Шлях співака Б. Базиликута на оперну сцену не був простим, адже спочатку майбутній артист обрав собі професію шкільного вчителя української мови і літератури. Проте, примхлива доля несподівано повернула життєву дорогу талановитого філолога у мистецьку царину і стрімко повела до вершин творчості.

Народився і виріс майбутній співак на Поділлі, у Гадинківцях (тепер Гусятинського району на Тернопіллі), в родині сільського шевця. З дитинства залишився у пам'яті батьківський спів – про дівчину, яка просить “хлопців-риболовів з козацького роду” човном перевезти її через річку, про січових стрільців, які “йшли до бою темненької ночі” та багато іншого пісень.

Містечко Гадинківці знає тим, що звідти родом був також відомий український композитор, диригент і педагог Ігор Соневицький, котрий став яскравим представником української діаспори у США. А ще цей край є батьківщиною знаменитого козацького провідника Семена Наливайка і талановитого фізика та лінгвіста Івана Пулюя, і письменника Богдана Лепкого, й першого професійного українського, саме галицького, композитора, музичного діяча Дениса Січинського.

Богдан зростав як усі сільські діти, допомагаючи батькам у щоденній праці, – пас корови, громадив сіно й повсякчас співав, але не думав про спів як про щось серйозне. Вперше наважився вийти на сільську сцену, навчаючись у п'ятому чи шостому класі школи. Захоплені слухачі, почувши у його виконанні “Там, де Ятрань круто в'ється”, винагородили юного співака палкими оплесками.

Богдан Базиликут

Коли у сільській хаті з'явився перший радіоприймач, Богдан слухав визначних співаків, а через те, що концерти по радіо часто повторювалися, – він вивчив їхній репертуар та підспівував їм. Його зачаровували усі голоси, – як чоловічі, так і жіночі; він інтуїтивно всотував вокальну техніку співу від найкращих оперних артистів світового рівня. Особливий вплив на його мистецьке формування мали ліричні тенори Іван Козловський та Петро Білинник, а серед зарубіжних – представники італійського *bel canto* – Енріко Карузо та Беньяміно Джиллі. Самотужки юнак опанував нотну грамоту і навчився грати на трубі.

На філологічний факультет Львівського педагогічного інституту Богдан вступив 1955 р. на дві спеціальності: “учитель української мови та літератури” та “учитель музики і співів”. Одначе, хоча любив мову й літературу, все ж переважила любов до співу, а згодом корисне поєднання знань філології та музики стало підґрунтям для написання цікавих науково-методичних праць.

Богдан Базиликот вперше виконує пісню “Люблю я тебе, Україно!” М. Костецького на слова О. Новицького. Жовтневий палац, Київ, 1968 р.

Серед педагогів, які викладали музичні предмети, були, зокрема, соліст Львівського оперного театру імени І. Франка заслужений артист України В’ячеслав Кобржицький, музикознавець Михайло Антків. Вокалом Богдан Базиликот займався саме в класі В. Кобржицького, також навчався у класі фортепіано і студіював гармонію. Відомий композитор Євген Козак, тоді завідувач кафедри музики і співів, коли чув виступ Богдана на іспитах, не раз упівголоса проголошував: “Браво!”.

На початку 1960 р. Львівський педінститут перевели до Дрогобича. Після закінчення навчання Б. Базиликот працює тут викладачем вокалу, але й сам продовжує займатися співом у колишнього соліста Харківського та Київського оперних театрів Михайла Копніна, учня відомого італійського тенора Карлоса Баррери. Саме він навчив Богдана “свідомого підходу до вокалу”, захопив до інтенсивного збирання і вивчення методичної літератури з предмета, а, головне, розкрив секрети правильного, професійного співу знаменитого *bel canto*.

Ще у перші студентські роки молодий співак бере активну участь у різноманітних концертах та фестивалях, виступає по радіо, на телебаченні. Не забарилися й перші схвальні відгуки преси.

Про один з концертів-звітів композиторів Львівщини, що відбувся на Львівському машинобудівному заводі весною 1966 р., у газеті “Львівський машинобудівник” від 2 квітня 1966 р. є така згадка: “... “Ніч

яка місячна” – цю пісню знають і люблять не тільки у нас на Україні, її виконують в Москві і Тбілісі, Мінську і Владивостоку. І не тільки популярність пісні, але й особливий ліризм у виконанні Б. Базиликота змусили слухачів знову і знову викликати молодого виконавця”.

Влітку 1967 р. у Києві на заключному концерті Фестивалю народного мистецтва України Богдан Базиликот гідно презентував Дрогобицький педінститут, про що “Радянська освіта” 16 серпня 1967 р. написала: “...Базиликота Б. О., викладача Дрогобицького педагогічного інституту, ми віднесли до “ветеранів”, незважаючи на його молодий вік. За багато років участі в самодіяльності він набув професійної вокальної культури. Богдан Омелянович має голос оперного плану – ліричний тенор великого діапазону і незрівняної краси тембру. В його репертуарі багато оперних арій, романсів композиторів-класиків, пісень сучасних композиторів та народних пісень. Базиликот Б. О. – це єдиний виняток, коли республіканське журі не рекомендувало здібному співаку вчитися в консерваторії: воно одностайно вирішило, що співак має блискучу підготовку і може прикрасити сцену будь-якого оперного театру”.

Всупереч такому міркуванню молодий філолог вже незабаром вдосконалював свою вокальну і акторську майстерність на вечірньому відділенні Львівської державної консерваторії ім. М. В. Лисенка, водночас вдень займаючись педагогічною роботою у Дрогобицькому педінституті.

А тим часом його столичний дебют не забували київські слухачі. Композитор Марко Костецький спеціально для Богдана Базиликота написав на слова Олекси Новицького пісню “Люблю я тебе, Україно!” і надіслав йому до Дрогобича. Саме у виконанні Богда-

на 5 липня 1968 р. ця пісня вперше прозвучала в Києві зі сцени тодішнього Жовтневого палацу на одному з урочистих концертів, а потім набула популярності не тільки в Україні, але й за кордоном. "...Пісенне обдарування солов'їної України продемонстрували відомі співаки, народні артисти СРСР Б. Руденко, Д. Гнатюк, заслужений артист УРСР А. Солов'яненко, знамените тріо – сестри Даниїла, Марія та Ніна Байко, а також заслужений самодіяльний народний хор УРСР "Десна" з Чернігова, обдарований соліст, викладач Дрогобицького педагогічного інституту імені І. Франка Б. Базиликот, якому акомпанував жіночий самодіяльний народний оркестр "Харків'янка", – писала про цю подію всеукраїнська газета "Культура і життя" від 7 липня 1968 р.

У листопаді 1969 р. Б. Базиликот став лавреатом І премії республіканського фестивалю молодіжної пісні. Перед ним відкрилися нові цікаві творчі перспективи. Наприкінці 60-х – на початку 70-х рр. співав з оркестром "Харків'янка", а також із заслуженим ансамблем танцю України "Юність" вперше гастролює в Україні, згодом – містами СРСР та за кордоном: у Бельгії, в Болгарії, на Кубі.

Після закінчення Львівської консерваторії (1971) він стає солістом Львівської опери, а від 1984 по 1990 рік поєднує творчу діяльність із педагогічною, продовжуючи працювати у Дрогобицькому педінституті.

Дебютом артиста на оперній сцені була партія Андрія з опери С. Гулака-Артемівського "Запорожець за Дунаєм". Молодий соліст вивчав оперні партії швидко і за короткий час увійшов у весь чинний репертуар, співаючи усі провідні тенорові партії (понад 20), виконуючи ролі в оперетах й у поставках для дітей. Львівські глядачі мали задоволення і насолоду слухати Б. Базиликоту в партії Петра ("Наталка Полтавка" М. Лисенка), Герцога Мантуанського ("Ріголетто") та Альфреда ("Травіята") Дж. Верді, Пінкертон ("Мадам Баттерфляй") та Рудольфа ("Богема") Дж. Пуччіні, Ернесто ("Дон Паскуале" Г. Доніцетті), Ленського ("Євгеній Онєгін" П. Чайковського), Володимира ("Дубровський" Е. Направника), князя Голіцина ("Хованщина" М. Мусоргського), Стефана ("Страшний двір" С. Монюшка), Барінка ("Циганський барон" Й. Штрауса) та ін. Спеціально для гастролей у Польщі він вивчає тексти польською мовою, серед них – арію Стефана з опери "Страшний двір" С. Монюшка.

Новий сезон 1972 р. Львівський театр опери та балету розпочав прем'єрою "Дубровський" Е. Направника. У заголовній ролі виступив молодий соліст Богдан Базиликот. Музикознавець Олександр Зелінський у своїй рецензії, надрукованій у газеті "Вільна Україна" 10 січня 1973 р., відзначав: "...Авторові цих

Богдан Базиликот – Іван Хованський в опері "Хованщина" М. Мусоргського. Режисер – Дмитро Смолич, художник – Євген Лисик. Львівський академічний театр опери та балету ім. І. Франка, 1973 р.

рядків пощастило слухати двох виконавців партії Дубровського – молодих акторів Б. Базиликоту та Р. Вітошинського. Обидва вокалісти, що є безумовно перспективними тенорами, з молодечим запалом і докладністю працювали над образом Дубровського. Вважаємо, що їм вдалося відтворити образ ватажка повсталих селян".

Влітку 1974 р. Львівський театр опери та балету вирушив до Києва на свої відповідальні гастролі. Серед вистав, запропонованих київським слухачам,

були рідко виконувані “Хованщина” М. Мусоргського та “Зачарований замок” (“Страшний двір”) С. Монюшка. Столичні слухачі тепло приймали львівських артистів, музикознавці подавали у пресі схвальні відгуки. І в кожній статті критики обов’язково зупиняли свою увагу на ролях, в яких виходив на сцену Б. Базиликот, окремо висловлюючи своє враження від співу молодого тенора, як-от, наприклад, у публікації у “Вечірньому Києві”: “...Вдумливим, вельми перспективним співаком-актором зарекомендував себе Б. Базиликот. Його дзвінкий тенор, сповнений ніжності суму й високого благородства в арії з курантами (“Зачарований замок”), набуває зовсім інших тембрових барв, коли Б. Базиликот – Голіцин веде підступний діалог з І. Хованським. Внутрішня чіткість, продуманість сценічної поведінки та вокальної характеристики образів у поєднанні з вокальною культурою дають підстави чекати від молодого співака дальших творчих успіхів”. В іншій статті йдеться про оперу “Зачарований замок” С. Монюшка: “...Молодий шляхтич Стефан в інтерпретації Базиликота по-юнацьки зворушливий, несміливий у залицянні до Ганни, більш ліричний, ніж мужній. Знамениту арію з курантами він співає дуже емоційно, проникливо, особливо вдається артисту драматична кульмінація арії”.

На той час молодий співак Б. Базиликот працював в оперному театрі лише третій сезон, але львівська публіка визнала і полюбила його, а після київських гастролей він уже мав своїх прихильників і в столиці України.

Критика належно оцінювала природну красу голосу і досконалість мистецтва співу артиста. Музикознавці одностайно відзначали, що молодий вокаліст Б. Базиликот належить до того типу співаків, кожний виступ якого на оперній або концертній сцені магнетично діє на слухачів. У провідних партіях, які він співав, розкривався не тільки ліричний, але й драматичний талант молодого митця. Голос його з багатством модуляції передавав мінливість душевного стану і зміну настроїв його героїв, а яскрава експресія і, разом з тим, щирість та невимушеність природного співу, барвистість тембру голосу, гнучкість і пластичність кантилени, досконала дикція, глибоке проникнення в художній образ – усе це в органічному комплексі залишило слід у пам’яті слухачів.

У столичному Будинку композиторів на початку 1976 р. відбувся творчий вечір лавреата Державної премії СРСР, народного артиста України, композитора Анатолія Кос-Анатольського. Серед митців, яких автор запросив узяти участь у концерті, був і соліст Львівської опери Б. Базиликот (концертмейстер – Я. Матюха), який виконав романс “Шумлять смереки” на вірші Д. Луценка.

Від 1979 р. Б. Базиликот – заслужений артист України, виступає в багатьох урочистих концертах у Києві, Австрії, Польщі, Угорщині, Данії, Югославії... І в яку б країну не вирушав співак із гастрольною поїздкою, – він обов’язково співає там арії з національних опер або народні пісні мовою оригіналів. З часом нагромадився чималий репертуар, і наприкінці 70-х рр. співак вирішив підготувати до запису 15 народних пісень – по одній від кожної союзної республіки, серед них: українська – “Чорнії брови, карії очі”, російська “Вот мчится тройка почтовая”, литовська “Подумай, качечко”, вірменська – “Ластівка”, узбецька – “О, якби твоє личко”, молдавська – “Святковий день”, білоруська – “Шумливі берези”, естонська – “Серце б’ється”, грузинська – арія Малхаза з опери “Даїсі” З. Паліашвілі... Про те, як відбувалася робота над піснями під час запису, можна дізнатися з передмови професора Михайла Шалати до збірника “Українські пісні та романси з репертуару Б. Базиликота”, що побачив світ у видавництві “Каменярь” згодом, 2003 р.: “...Скільки праці, скільки наполегливості треба було, щоби втілити цей задум! І підбір репертуару, і вживання у зміст і психологію кожної пісні, і заучування чужих слів, правильної їх вимови (для того часто навідувався у військові частини, знаходив там естонця, грузина чи узбека й перевіряв себе – складав перед ним “екзамен”)! І нема в тім репертуарі жодної пісні “во славу союзу”, а все задушевно-ліричні”. Неординарний репертуар зацікавив фірму грамзапису “Мелодія”, і 1979 р. вона випустила платівку із записами цієї програми.

На зорі українського Національного Відродження, 1991 р., побачила світ перша українська аудіокасета із записами Б. Базиликота. Вона мала символічну назву “З Різдом Христовим!”. Запис під № 001 циклу народних колядок і щедрівок у виконанні співака був здійснений на новоствореній вітчизняній студії звукозапису “Аудіо України”. За три роки прийшла до слухачів ще одна аудіокасета – “Стрілецькі пісні Р. Купчинського”. Запис здійснювався у супроводі Національного оркестру народних інструментів України. Нині у золотому фонді Державної телерадіокомпанії України зберігається 73 фондові записи (5 програм) у виконанні артиста в супроводі оркестру Держтелерадіокомпанії та Національного оркестру народних інструментів України. Серед них: “Маловідомі українські народні пісні та романси”; “Колядки в обробці Д. Січинського”; “Стрілецькі пісні з музикою Р. Купчинського та в обробці Я. Ярославенка”; “Пісні вояків УПА”; “Пісні народів світу (мовами оригіналу)”.

Указом Президента України за великий особистий внесок і популяризацію українського мистецтва й культури доцентом Дрогобицького державного

педагогічного інституту імені І. Франка Богданові Базиликуту 1992 р. було присвоєно звання “Народний артист України”, а 1994 р. – звання професора.

Дещо пізніше, 1999 р., професора Б. Базиликута запрошують до Львівського національного університету імені Івана Франка на новостворену кафедру театрознавства та акторської майстерності, 2005 р. – на кафедру музичного мистецтва новоствореного факультету культури та мистецтв ЛНУ ім. Івана Франка, а від 2004 р. він працює також у Львівській державній музичній академії ім. М. В. Лисенка. Його компетентність у філології (перша спеціальність!) допомогла створити цікавий навчальний посібник – “Орфоепія в співі” (Львів, 2001). Фахівці відзначають, що поради автора, викладені у посібнику, обдумані і перевірені досвідом “філолога, який знає особливості оперного і камерного співу”.

На підставі глибоких теоретичних фахових знань та власного практичного досвіду, 2003 р. професор Богдан Базиликут створює оригінальну “Програму з вокального класу”, рекомендовану Міністерством освіти і науки України для впровадження у навчально-виховний процес підготовки студентів музично-педагогічних факультетів вищих навчальних закладів. У програмі автор звертає увагу на важливі елементи постановки голосу, вказує на значення орфоепії та дикції під час роботи над вокальним твором; важливим є застереження про шкідливість “мікрофонного” співу; особливо наголошується на необхідності вдумливого добору пісень популярної музики до навчального репертуару з метою прищеплення молодому поколінню естетичного смаку. Як слушно вважає професор, саме через “мікрофонний” спів, який, на превеликий жаль, масово заповнив загальноосвітні школи, нищаться прекрасні голоси ще змалечку.

Для викладачів і студентів тих навчальних закладів, де викладають вокал, а також для всіх, хто цікавиться українською піснею, професор упорядкував і видав збірник “Українські пісні та романси з репертуару Богдана Базиликута”, про який згадувалося вище. До збірника увійшли відомі й рідко виконувані бойківські, лемківські пісні, старовинні романси Поділля, пісні січових стрільців, а розпочинає збірник – “Люблю я тебе, Україно” М. Костецького на слова О. Новицького. У своєму вступному слові “Піс-

Богдан Базиликут (у центрі) в опері “Страшний двір” С. Мюнюшка. Режисер – Роберт Скольмовський. Львівський національний академічний театр опери та балету ім. С. Крушельницької, 2004 р.

ня – праця Богдана Базиликута” професор М. Шалата зазначає: “Такого ревного працелюба, такого відповідального за кожен виступ і за доручену справу, такого естета в житті і на сцені треба ще знайти! За довгі літа знайомства не відшукаю аніякісного формалізму у ставленні Б. Базиликута до обов’язку”.

Упродовж декількох останніх років Б. Базиликут упорядковував та видав “Хрестоматію вокальних творів для баса” з ґрунтовними методичними порадами, а також й репертуарний збірник для меццо-сопрано.

Окремою сторінкою мистецького життя митця є щорічна підготовка тематичних концертів з вокальних творів на поетичні тексти Тараса Шевченка.

Уперше, молодим ще співаком, Богдан Базиликут узяв участь у святковому концерті, присвяченому Кобзареві у березні 1970 р., тоді у Львівській державній філармонії прозвучали у його виконанні романс Якова Степового “Ой три шляхи широкі” і народна пісня “Чорнії брови, карії очі”. Відтоді класичні твори та народні пісні, написані на тексти Т. Шевченка, завжди присутні в репертуарі самого артиста та його студентів – відтак, з роками склалася Шевченкіана Богдана Базиликута.

Упродовж останніх років на Львівському телебаченні були записані чотири святкові концерти циклу “У вінок Кобзареві”, в яких у виконанні студентів класу прозвучали твори П. Чайковського, С. Рахманінова, М. Мусоргського, М. Лисенка, К. Стеценка, М. Аркаса, Д. Січинського; чотири солоспіви І. Солевицького, а також романси сучасних українських композиторів: В. Барвінського, Б. Фільц, М. Скорика, Ю. Мейтуса, М. Гайворонського та ін. У виконанні Б. Базиликута записані речитатив та арія Андрія з опери М. Аркаса “Катерина”, “Три шляхи” Я. Степового, “Минули літа молоді” Н. Нижанківського, “І золотої, і дорогої” Д. Січинського та народна пісня “Така її доля”.

Заглиблюючись у філософські думки геніяльного поета, артист знаходить все нові й нові ракурси в інтерпретації солоспіву, найближчі йому є солоспівомонологи, які потребують зрілості мистецької думки, тонкого проникнення в нюанси психологічного стану героя, глибокої зосередженості, вишуканої точності й класичної довершеності. У виконанні вокальних творів співак виявляє майстерність ведення досконалої кантилени, пластичну лірику, експресію, м’якість тембру та гнучкість голосу.

Особистий творчий досвід професора є ґрунтовною основою для прищеплення молоді професійних

умінь і навичок широкого спектру – отож його учні стають співаками з яскравою, виразною сутністю. Педагог скеровує і переконує, знаходить нові методи для розкриття кожної особистості, а відтак “дарує” кожному вихованцю індивідуальний, притаманний тільки йому тембр голосу, діапазон і теситуру.

Студенти класу професора засвоюють не тільки засади суто вокальної майстерності. У класі панує пієтет до вітчизняного мистецтва, рідного слова і народної пісні. Уроки викладача забезпечують досконале знання української мови, разом з тим, педагог своїм прикладом переконує студентів розвивати лінгвістичні здібності, і задля того культивується виконання класичних творів мовою оригіналу. Вихованці професора вміють самостійно працювати над поетичним словом і над художнім образом. Професор навчає їх не тільки культури співу, але й допомагає зрозуміти, як досягти професійного довголіття.

Народний артист України, професор Богдан Базиликут – людина сучасна, без консервативних поглядів і застиглих догм, а це – вирішальні складові творчого духу, життєдайний стимул наснаги і прогресу. Артистична піднесеність, ентузіазм та натхнення притаманні не тільки його діяльності, вони властиві його елегантній зовнішності, вишуканій поставі.